

3. De Franse Bezetting

De Franse bezetting zorgde in 1794 voor een totale omwenteling op bestuurlijk vlak : in tegenstelling tot hun voorgangers legden de Fransen hun eigen wetten, taal en gebruiken op. (11) Het openbaar leven werd helemaal verfranst, evenals het onderwijs. Ook het verenigingsleven onderging grondige veranderingen : "Op 15/12/1795 werd afgekondigd het decreet vernietigende alle corporaties zoo gilden, confrerrien, kloostergezelschappen, benevens het besluit van het departement der Leye van 13 frimaire, regelande de te nemen schikkingen nopens de eigendommen der gesupprimeerde corporaties." (12)

De rederijkerskamer was dus officieel ontbonden, hoewel de activiteiten na enkele jaren onderbreking hernomen werden. Het waren weer de vrijmetselaars die hier voor veel tussen zaten. In 1799 hadden zij het Schippershuis in de St. Fransiscusstraat, 49 gekocht, dit door toedoen van F. Muscar, Commandant de Place en lid van de loge. Toen Muscar in 1804 uit de loge trad veranderden de vrijmetselaars terzelfdertijd van lokaal en werd de oude vergaderzaal aan de rederijkers overgelaten. (13) Hieruit blijkt dat de Franse overheid toegelaten had gedaan in zake ontspanning : de rederijkers mochten terug vergaderen en toneelstukken opvoeren, op voorwaarde dat minstens een van de stukken in het Frans opgevoerd werd. (14) Dit had tot gevolg dat het repertorium grondig moest veranderd worden; de Duitser Kotzebue werd aan de kant geschoven en Corneille en Molière namen zijn plaats in. (15) Wat de geestesinstelling betreft, die was na die korte periode van onderdrukking weinig veranderd. Een lekker glaasje heffen en eens goed plezier maken vormden nog altijd de hoofdingrediënten van de rederijkersactiviteiten en het thema van hun gedichten : "De Geestigheyt van al de Bacchus gunstelingen,
Als die gezeten zijn aen eene Swijne-feest
En dat het druyve zap verwekt den blijden geest." (16)

Wel vermindert de belangstelling voor de economie, waarschijnlijk wegens Franse Censuur : de haven was erg achteruitgegaan door de economische crisis en de bevolking had hier onder te lijden. Hierdoor verloren de rederijkers hun voornaamste inspiratiebron zodat enkel drank en plezier maken hen nog restte.

De Franse aanwezigheid bracht de Oostendse rederijkers op een tweespalt : enerzijds kwam er protest tegen de Franse overheid die probeerde het Vlaams te vervangen door het Frans, anderzijds waren sommige rederijkers ideologisch met de Fransen verbonden, wat samenging met gunstmaatregelen vanwege de overheid. Men durfde geen beslissing te nemen over de in te nemen stelling en deze aarzelende houding gaf aanleiding tot het ontstaan van een tweede kultuurnet, dat een blijvende invloed op het Vlaams literair leven zal uitoefenen. De 'vijfpozige liederen' werden nu bijna allemaal geschreven op muziek van Franse wijsjes als : "Avec les yeux dans le village,
Vous-qui d'amoureuse aventure.
Femmes voulez-vous approuver.
Aussi-tôt que la lumière.
C'est qui nous console." (17)

Dezelfde muziek werd gebruikt voor verschillende gedichten (in het kamerboek van 1807-1808 zijn dat Femmes voulez-vous approuver en Vous qui d'amoureuse aventure) wat een dubbele betekenis heeft : ofwel waren die liedjes op dat oogenblik er populair ofwel was de kennis van Franse liedjes eerder beperkt zodat men telkens dezelfde nam; in ieder geval bestond er een bereidheid om die liedjes te gebruiken.

De verfransing kwam echter vooral tot uiting in het openbaar leven omdat Frans de officiële voertaal geworden was. Dit had ook een weerslag op de gelegenhedsdichters die zich nu verplicht zagen hun verzen in het Frans op te stellen; zoals het gelegenhedsvers opgedragen aan A.J. Van Iseghem, burgermeester van Oostende, naar aanleiding van zijn benoeming tot ridder in het Légion d'Honneur. Al dan niet verplicht wordt Napoleon afgeschilderd als "du plus grand des héros, du meilleur Souverain, qui jamais des français ait gouverné l'Empire : Napoléon le Grand... (18)

Belangrijk is hier dat voor de eerste maal blijkt wordt gegeven van enig patriotisme. Weliswaar gaat het over Frankrijk, maar zoiets was tijdens de Oostenrijkse tijd nooit het geval geweest : toen de voorzitter van de rederijkerskamer, de heer Bruynseraerde, gehuldigd werd was er geen enkele maal sprake van de Oostenrijkse vorst, hoewel die meer voor Oostende gedaan had dan Napoleon twintig jaar later. (19)

Klaarblijkelijk hadden de rederijkers zich aangepast aan de nieuwe machthebbers. 'Wiens brood met eet, woord men spreekt' luidt het spreekwoord; niets is hier minder waar. De rederijkers namen gewillig de Franse gewoontes over, ook op literair gebied. De Romantiek begon veld te winnen, althans de uiterlijke kenmerken. We betwijfelen of de Oostendenaars, en vooral dan de burgerij, zwaar tilden aan de verfransing, want ook in privékringen kwam het Frans meer en meer aan bod. Zo luidt het programma voor de viering van voorzitter B. Bückx :

- " 1. L'Ouverture des Petis Savoyards.
2. Alle Geluk-Wenschen
3. Ouverture de Raoul Sire de Gréqui.
4. Ariette des Maris-garçons, gezongen door broeder Papillon.
5. Duo de Violon et de Guitare
6. Duo des Maris-garçons, gezongen door de broeders Caron en Papillon.
7. Quator de flute, Violon, etc. door broeder Delobel en Liefhebbers.
8. Rondeau de Guilmare ou l'Esclave persane, gezongen door broeder Caron.
9. Ouverture de l'Epreuve villageoise." (20)

Toch zal uit de vreugde voor de Franse nederlaag in Waterloo blijken dat niet iedereen zo gelukkig was met het Franse bewind. Bovendien werden door de groeiende oppositie tegen de Franse tirannie de grondslagen gelegd voor een grotere taalgevoeligheid en vaderlandsliefde. De taalwetten van Willem I zullen de taalgevoeligheid nog meer opwekken, zodanig dat het Romantisme tot volle bloei zal kunnen komen.

De Franse overheersing heeft bij ons diepe sporen nagelaten : op bestuurlijk vlak werd de basis gelegd van instellingen die we vandaag nog kennen: op gevoelsvlak werd de bevolking bewust van haar eigen id, hoewel door de bezetter het tegengestelde beoogd werd. Vlaanderen was terug één geworden maar had hiervoor een zware tol moeten betalen en Oostende had hier ook een deel in :

"Les Français, en occupent la Belgique pendant un quart de siècle, y infusèrent pourtant, dans les somnolentes provinces autrichiennes, dans cet esprit qui fit la gloire du dix-neuvième siècle...

La ville d'Ostende, après tant de vicissitudes, et le port, après tant d'abandon, étaient ruinés. Il semblait bien difficile de réparer des tels désastres. La décadence de la ville et du port était telle, écrit Verhaegen, que l'on y constatait 'la perte pour ainsi dire totale du commerce et de la navigation.'
(21)

Door in kontakt te komen met de Franse letteren was men onbewust overgegaan tot het opnemen van de belangrijkste Romantische elementen : taalgevoel, vaderlandsliefde, individualisme en het emotioneel verdedigen van de eigenheid vonden hoe langer hoe meer ingang in de Oostendse gemeenschap. Wanneer in 1815 België bij Nederland gevoegd werd waren de verwachtingen hoog gespannen om die eigenheid nog verder te kunnen uitbouwen. Hollanders en Vlamingen spraken immers dezelfde taal, zodat een band tussen die twee volkeren duidelijk was.

(vervolgt)

J. SURMONT

BIBLIOGRAFIE

11. LUYCKX, T., op. cit. p. 36-38
12. ----- Dag-Journael van alles wat dag op dag voorgevallen is binnen de stad Oostende, sedert den 25 Maart 1793 tot en met den 28 September 1802, Hs. bewaard in archief Ostendiana, Stadsbibliotheek Oostende.
13. VANTOMME, R., op. cit. p. 84 en p. 177; zie ook VAN DE WEGHE, F., Schets Eener Geschiedenis der Oostendsche Kamer van Rhetorica, 1486-1849, Daraardt-Verhoye, Roeselare, 1914, p. 5
14. SABBE, M., MONTEYNE, L., COOPMAN, T.H., Het Vlaamsch Tooneel, Brussel 1927, p. 79
15. LISSENS, R.F., De Vlaamse Letterkunde van 1780 tot heden, Elsevier, 1974, p. 28-29
16. VANDE WEGHE, F. op. cit. p. 43
17. ----- Kamerboek van de Kamer van Rhetorica 'Wat rijp, wat groen Komst Wijsheid Voën' 1807-1808, archief Ostendiana, Stadsbibliotheek Oostende
18. ----- Vers adressées au nom des membres de la société de la Rhétorique d'Ostende, archief Heemkundig museum Oostende
19. ----- Wenscht D'Heer Gerardus Bruynsereerde Veel Heyl, Geluk en Zegening, Maet-Gezang, Cornelis De Moor, Brugge, 1785, archief heemkundig museum Oostende
20. ----- Rhetorica, Geagten Dichtkonst-Broeders en Weirde Zusters, archief heemkundig museum Oostende
21. SOYEZ, G., Le Drame Revolutionnaire et Napoléonien à Ostende, Imprimerie Centrale, Oostende, 1928, p. 362-363.

HET (P)EMINGSVAARTUIG PATER PYPE I vraag

Het opnemingsvaartuig PATER PYPE I werd in 1939 gebouwd, geraakte tijdens de Tweede Wereldoorlog in Duitse handen en ging vermoedelijk verloren. Wie kan inlichtingen bezorgen over dit vaartuig? Hoe werd het door de Duitsers gebruikt? Hoe kwam het aan zijn einde? Zijn er nog bemanningsleden uit die tijd die hierover kunnen vertellen. De heer Dirk DECUIPERE, Kleine Wervikstraat 27, 8660 Geluwe, tel 056/515625 werkt aan een boek "Geluwe in de Tweede Wereldoorlog". En vermits PATER PYPE in Geluwe geboren werd, zou onze confrater uit de grensstreek ook het opnemingsvaartuig hierin behandelen. Wie kan en wil hem helpen?

J.B.D.